MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 1: Niedźwiedź i smok

Tematyka

współczesne relacje Rosji i Chin z odniesieniami historycznymi, ukazane w trzech odsłonach: politycznej, gospodarczej i militarnej.

!

Wykorzystaj w przygotowaniu swoich wykładów lub lekcji szkolnych poniższe propozycje oraz program, którego trzy części znajdziesz tu:

- Cz. 1: **Polityka**, https://youtu.be/iiodibyy0Hk
- Cz. 2: **Gospodarka**, https://youtu.be/Dp30-uw2cqI
- Cz. 3: **Wojsko**, https://youtu.be/QhRi6NnoOL8
- Zwiastun programu, https://youtu.be/Mc7HO8BGWtk

Program podzielony jest na trzy części, dotyczące trzech aspektów relacji chińsko-rosyjskich: politycznych, gospodarczych, militarnych.
Sugeruje się, aby wykorzystanie materiałów w celach edukacyjnych również grupować w tych trzech kategoriach.

Program nadaje się do wykorzystania między innymi przy omawianiu zagadnień związanych ze współczesnym stanem stosunków międzynarodowych, jak również historii najnowszej.

Zalecanym jest aby wykorzystanie materiału nastąpiło na etapie, gdy uczestnicy zajęć znać będą ogólny kontekst kształtowania się zimnowojennego oraz pozimnowojennego porządku świata.

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 1: Niedźwiedź i smok

ZAGADNIENIA WSTĘPNE

1. Propozycja rozpoczęcia bloku zajęć od: studiowania mapy świata (części azjatyckiej) ze szczególnym uwzględnieniem Rosji (Federacji Rosyjskiej), Chin (Chińskiej Republiki Ludowej) oraz państw, z którymi graniczą (ok. 5 min.)
2. Podział uczestników zajęć na grupy i zadanie: burza mózgów na temat z czym kojarzą się Rosja i Chiny (5-7 minut). Prezentacja na forum.
3. Symbole. Pytanie do uczestników zajęć dlaczego Rosja symbolizowana jest często przez niedźwiedzia a Chiny przez smoka. (5 min.)
4. Zainicjowanie swobodnej dyskusji na temat dlaczego Chiny i Rosja mają znaczenie w polityce międzynarodowej oraz dlaczego ich wzajemne relacje są istotne. (5 min.)
5. Syntetyczne wprowadzenie prowadzącego zajęcia dotyczące historii relacji chińsko-rosyjskich/radzieckich zawierające następujące fakty (10-15 min.):

   - Bliskie, dobre relacje w okresie kilku lat po powstaniu Chińskiej Republiki Ludowej (1949) związane z opieraniu się obydwu systemów na ideologii komunistycznej oraz kształtowaniu się rywalizacji zimnowojennej i wejściu obydwu państwu w skład tzw. bloku wschodniego.
   - Po pewnym czasie różnice pomiędzy państwami zaczęły się wyraźniej rysować, szczególnie po śmierci Józefa Stalina a obydwa kraje rozpoczęły rywalizację o przywództwo w bloku wschodnim. Rywalizacja ta przebiegała zarówno w warstwie retorycznej (wzajemne krytykowanie swych działań oraz systemów politycznych i ideologicznych), dyplomatycznych (wycofywanie swych ekspertów, doradców, konsultantów) a kulminacje miało w otwartym konflikcie zbrojnym na rzece granicznej Ussuri w 1969 roku.
   - Zaognienie rozłamu przyczyniło się do ocieplenia stosunków pomiędzy ChRL a Stanami Zjednoczonymi na początku lat 70-tych XX wieku.
   - Ze stopniowym odbudowywaniem stosunków chińsko-radzieckich mieliśmy do czynienia od drugiej połowy lat 80-tych XX wieku, kiedy to władze w obydwu krajach przejęły elity bardziej pragmatyczne a mniej nastawione ideologicznie. Ocieplanie relacji następowało zarówno na polu regulacji spornych kwestii (wytyczanie granicy) jak również rozwijającej się współpracy gospodarczej i militarnej, co szczególnie widoczne stało się po roku 2010.

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 1: Niedźwiedź i smok

Część 1/3:
POLITYKA

1. Wprowadzenie do części „Polityka". Prowadzący przedstawia w skrócie jak formalnie wyglądają systemy polityczne obydwu państw. Sugeruje się również podkreślenie, że na obecny system polityczny Rosji wpływ miała niedawna komunistyczna przeszłość państwa. (ok. 10 min.) W przypadku systemu ChRL można oprzeć się na przykład na tekście: https://klubjagiellonski.pl/2018/10/16/skad-biora-sie-chinskie-elity-polityczne/
2. Emisja pierwszej części programu (14:50 min.)
3. Zagadnienia do dyskusji po pierwszej części programu (ok. 15 min.):
   - Co jest podobnego w systemach politycznych i realiach politycznych Rosji i ChRL? Dlaczego podobieństwa sprawiają, że mamy do czynienia z potencjałem do współpracy?
   - Jak ChRL i Rosja zapatrują się na system demokratyczny?
   - Dlaczego w Chinach mamy do czynienia z w miarę częstymi zmianami przywódców ostatnimi czasy? Jak to jest w Rosji? Jakie to ma konsekwencje?
   - Kiedy i dlaczego nastąpiło nowe otwarcie Rosji na wschód (czyli głównie na Chiny) i z jaką dynamiką przebiegało? Z jakimi wydarzeniami miało związek w kolejnych latach?
   - Jakie znaczenie dla państw Azji ma potencjalnie zacieśniający się sojusz rosyjsko-chiński?
   - Czy sojusz z Chinami jest koniecznością czy racjonalnym wyborem Rosji?
   - Jak na stan politycznych relacji rosyjsko-chińskich wpływa rywalizacja ze Stanami Zjednoczonymi?
4. Pytania dotyczące faktów i ciekawostek (5-7 min.):
   - Co to był rozłam radziecko-chiński? Kiedy miał miejsce, na jak długo i jakie miał konsekwencje dla polityki międzynarodowej?
   - Ilu chińskich przywódców rządziło ChRL za kadencji W. Putina rządzącego Rosją? Jacy to przywódcy?
   - Kto w Chinach odpowiada za kształtowanie stosunków z Rosją?
   - Jaki fundusz istniał pod koniec XIX wieku w Rosji? Jak i dlaczego tendencje odwróciły się współcześnie?

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 1: Niedźwiedź i smok

Część 2/3:
GOSPODARKA

1. Wprowadzenie do części „Gospodarka". Proponuje się, aby prowadzący zajęcia wyświetlił najważniejsze dane dotyczące gospodarek obydwu krajów (najlepiej na tle innych znaczących państw). Informacje dotyczące PKB, dynamiki wzrostu PKB, struktury gospodarki, bezrobocia, eksport/import (co się głównie eksportuje i importuje). Należy zwrócić uwagę na fakt dysproporcji pomiędzy gospodarkami obydwu krajów. Gospodarka Chin stopniowo stawała się jedną z najpotężniejszych na świecie, przestawiając się z gospodarki, gdzie jedynie wytwarzano produkty oparte na zachodnich technologiach na gospodarkę w ramach której w większości dziedzin opracowywane są własne, nowe technologie. Tym samym gospodarka chińska w zakresie technologicznym staje się coraz bardziej niezależna od gospodarki zachodniej, a ze względu na gromadzone sukcesywnie od lat rezerwy walutowe, stała się również w dużej mierze niezależna kapitałowo. Gospodarka rosyjska z kolei w bardzo dużym stopniu opiera się na wydobywaniu i eksporcie surowców naturalnych. Ze względu na tradycyjne poleganie na tym komponencie gospodarka rosyjska nie uległa przestawieniu na nowoczesne tory i oprócz produkcji zbrojeniowej trudno szukać dziedzin, gdzie byłaby wiodącą i konkurencyjną.
   Ewentualnie, przed wprowadzeniem pytanie do grupy: z czym kojarzy im się gospodarka Chin i Rosji. (10 min.)
2. Emisja drugiej części programu (ok. 17 min.)
3. Zagadnienia do dyskusji po drugiej części programu (ok. 20 min.):
   - Jak Rosja i Chiny podzieliły się wpływami w Azji Środkowej? Jakie to może mieć konsekwencje dalekosiężne? Czy perspektywicznie może ten podział ulec zmianie i od jakich czynników może zależeć?
   - Ogłoszenie przez Chiny tworzenia Nowego Jedwabnego Szlaku. Co tworzenie tej koncepcji mogło i może oznaczać dla Rosji i jak Rosja się do tego odniosła?
   - Surowce naturalne we wzajemnych relacjach gospodarczych. Jakie jest ich znaczenie obecnie? Która ze stron korzysta bardziej na tej wymianie? Jakie są perspektywy, szczególnie w kontekście stopniowego odchodzenia świata od tradycyjnych surowców energetycznych?

Część 2/3:
GOSPODARKA

- Gospodarczy zwrot Rosji w kierunku Dalekiego Wschodu. Co Rosja ma do zaoferowanie w sensie gospodarczym? Dlaczego Rosja nie jest atrakcyjnym rynkiem inwestycyjnym?
- Neokolonialna strategia Chin w stosunku do dalekiego wschodu Rosji i Rosji w ogóle. Na czym polega i jakie może mieć konsekwencje długookresowe?
- Jakie znaczenie z gospodarczego punktu widzenia ma dla Chin Rosja?
- Jakie znaczenie z gospodarczego punktu widzenia mają dla Rosji Chiny?

4. Pytania dotyczące faktów i ciekawostek:

- W jakich państwach Azji Środkowej Rosja interweniowała wojskowo? Z jakich przyczyn? Co na to Chiny? (Kirgistan i Kazachstan)
- Z czym kojarzy się nazwa Władywostoku (największego miasta rosyjskiego na Dalekim Wschodzie) i co to mówi o rozdźwięku dotyczącym postrzegania pozycji Rosji w tamtym regionie? Nazwa rosyjska i nazwa chińska. (zdjęcie strzykwy do wyświetlenia)

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 1: Niedźwiedź i smok

Część 3/3:
WOJSKO

1. Wprowadzenie do części „Relacje militarne"(ok. 10 min.) Sugeruje się wyświetlenie danych dotyczących potencjału militarnego obydwu państw: liczba żołnierzy, sprzętu, broni nuklearnej. Informacje na temat gdzie w ostatnich dziesięcioleciach oba państwa angażowały się militarnie. Tradycyjnie Rosja uważana była za potęgę militarną, co było konsekwencją rywalizacji ze Stanami Zjednoczonymi w okresie „zimnej wojny" i istnienia ZSRR. Olbrzymia część dochodów państwa poświęcana była na wydatki wojskowe (co przy okazji miało zgubne skutki dla innych sfer funkcjonowania państwa). Oprócz rozwiniętego przemysłu zbrojeniowego, który Rosja przejęła w naturalny sposób po rozpadzie ZSRR, kontynuowana jest również tradycja militarnego zaangażowania w wielu regionach świata i to zarówno w postaci dostaw uzbrojenia, jak również bardziej czy mniej bezpośrednich interwencji (np. Gruzja, Syria, Ukraina). Przemysł zbrojeniowy i możliwość pomocy militarnej jest najsilniej oddziałującym (wespół z eksportem surowców energetycznych) instrumentem prowadzenia polityki międzynarodowej. W przypadku ChRL mamy do czynienia natomiast z bardzo dynamicznym wzrostem potęgi militarnej. W okresie zimnowojennym w aspekcie wojskowym Chiny pozostawały daleko w tyle z czołowymi mocarstwami, lecz w miarę unowocześniania i wzmacniania gospodarki, co widoczne stało się szczególnie od lat 90-tych XX wieku, następować zaczęło bardzo znaczące rozbudowywanie potencjału wojskowego, bardzo często w oparciu o własne, wytwarzane przy współudziale rozwiniętej technologicznie gospodarki, komponenty. Obecna pozycja militarna Chin jest bardzo znacząca i w coraz większej mierze opiera się na zaawansowaniu technologicznym a nie jedynie na dysponowaniu najliczniejsza armią świata, co w obecnej dobie nie ma aż tak dużego znaczenia.
2. Emisja trzeciej części programu (ok. 15 min.)

Część 3/3:
WOJSKO

3. Zagadnienia do dyskusji po trzeciej części programu (ok. 20 min.):

- Jaka była i jest rola i znaczenie wojska w Chinach kiedyś i współcześnie? Czy wojskowi mają duży wpływ na kształtowanie polityki państwa? Jaka jest rola wojska i służb w Rosji? Jaka jest zasadnicza różnica w pozycji wojska w Chinach i Rosji i jakie to ma konsekwencje?
- Współpraca wojskowa pomiędzy Rosją i Chinami. Jak wygląda?
- Jakie znaczenie dla Chin mają wspólne manewry wojskowe przeprowadzane z Rosją? Jakie to ma znaczenie dla Rosji?
- Kwestie zatargów granicznych pomiędzy dwoma państwami. O co chodziło w sporach granicznych oraz jak i kiedy kwestie te zostały uregulowane? Co dało uregulowanie sporów granicznych?
- Jakie konsekwencje dla relacji chińsko-tajwańskich może mieć inwazja Rosji na Ukrainę?
- Dlaczego atak Chin na Tajwan byłby trudniejszy niż Rosji na Ukrainę?
- Jak istotna jest rola Chin z punktu widzenia Rosji w świetle trwającej wojny na Ukrainie?
- Od czego będzie przyszłościowo zależał potencjał wojskowy obydwu państw?

PODSUMOWANIE

1. Podsumowujące zagadnienia do dyskusji, po oglądnięciu wszystkich trzech części:
   - Które z państw jest większą potęgą międzynarodową i dlaczego
   - Które z państw i dlaczego będzie dyktować to jak relacje między państwami będą wyglądać?
2. Słownik postaci i terminów:

   Li Peng – premier ChRL w latach 1987-1998

   Hu Jintao – Sekretarz Generalny Komunistycznej Partii Chin w latach 2002-2012

   Xi Jinping – Sekretarz Generalny Komunistycznej Partii Chin od 2012 roku

   Mao Zedong – Założyciel i wieloletni przywódca (1949-1976) ChRL

   Czang Kaj-szek – przywódca chiński związany z Kuomintangiem (chińską partią polityczną funkcjonującą od 1912 roku), przywódca Republiki Chińskiej. Po przegranej w wojnie domowej z komunistycznymi siłami Mao Zedonga ewakuował rząd na Tajwan.

   Deng Xiaoping – przywódca ChRL w latach 1978-1989

   Zhang Guotao – w latach 30-tych XX wieku jeden z czołowych przywódców komunistów chińskich, rywal Mao Zedonga w walce o przywództwo w chińskim ruchu komunistycznym. Po przegranej rywalizacji z Mao Zedongiem wyemigrował z Chin.

   Li Keqiang – premier ChRL od 2013 roku

   Dmitrij Medwiediew – Były prezydent (2008-2012) i premier (2012-2020) Federacji Rosyjskiej

   Władimir Putin – Prezydent (2000-2008 i 2012-obecnie) i były premier (1999-2000 i 2008-2012) Federacji Rosyjskiej

   Jewgienij Primakow – były rosyjski premier oraz minister spraw zagranicznych Federacji Rosyjskiej

PODSUMOWANIE

Rozłam radziecko – chiński: konflikt polityczny pomiędzy dwoma komunistycznymi mocarstwami ChRL i ZSRR, rozpoczęty w końcówce lat 50-tych XX wieku, a skutkujący zerwaniem relacji, rozpoczęciem rywalizacji o hegemonię w obrębie bloku wschodniego a kulminujący otwartym lecz ograniczonym granicznym konfliktem zbrojnym w 1969 roku.

Władywostok: najdalej położone na wschodzie znaczące miasto Federacji Rosyjskiej, stolica Kraju Nadmorskiego.

APEC – Współpraca Ekonomiczna Azji i Pacyfiku. Forum współpracy ekonomicznej i integracyjnej państw tego regionu.

Nowy Jedwabny Szlak – projekt ekonomiczno-logistyczny ogłoszony w 2013 roku przez Xi Jinpinga polegający na utworzeniu dróg handlowych łączących Chiny z Europą i Bliskim Wschodem

Sila Sibiri – gazociąg, którym transportowany jest gaz z Rosji do Chin

WSTO – rurociąg, za pomocą którego dostarczana jest ropa naftowa z Rosji do Chin

3. Cele dydaktyczne:

- rozszerzenie poziomu wiedzy dotyczącej współczesnej pozycji dwóch światowych mocarstw: Federacji Rosyjskiej i Chińskiej Republiki Ludowej. (odniesienie do PRK P6S_WG)
- zaznajomienie z charakterem współczesnych relacji pomiędzy Federacją Rosyjską i Chińską Republiką Ludową (odniesienie do PRK P6S_WG)
- uświadomienie, jakie znaczenie dla światowej polityki mają wzajemne relacje Federacji Rosyjskiej i Chińskiej Republiki Ludowej (odniesienie do PRK P6S_WK)
- zaznajomienie z realiami procesów decyzyjnych w Federacji Rosyjskiej i Chińskiej Republice Ludowej (odniesienie do PRK P6S_WG)
- wyposażenie w umiejętności oceny sytuacji międzynarodowej (odniesienie do PRK P6S_UW)
- wyposażenie w umiejętności analityczne dotyczące obszaru azjatyckiej polityki międzynarodowej (odniesienie do PRK P6S_UW)

PODSUMOWANIE

4. Zalecana Literatura:

M. Lubina, **Niedźwiedź w cieniu smoka**. Rosja – Chiny 1991-2014, Księgarnia Akademicka, 2014

China – Russia Cooperation. Determining Factors, Future Trajectories, Implications for the United States, Research Report Rand Corporation, A. Radin, A. Scobell, E. Treyger, J.D. Williams, L. Ma, H.J. Shatz, Se.M. Zeigler, E. Han, C. Reach. (https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR3067.html)

R. Kwieciński, **Synergia. Rozwój Stosunków Chin i Rosji w XXI w.**, Krakowskie Studia Międzynarodowe XV 2018 nr 1

A. Brona, **Skąd biorą się chińskie elity polityczne?**, tekst analityczny na stronie Klubu Jagiellońskiego, https://klubjagiellonski.pl/2018/10/16/skad-biora-sie-chinskie-elity-polityczne/

G. Cimek, **Charakterystyka stosunków rosyjsko-chińskich w warunkach przemian porządku międzynarodowego**. Wymiar militarny w kontekście trilateralizmu, Colloquium Pedagogica – nauki o polityce i administracji Kwartalnik 3/2019

Russia-China Relations: Emerging Alliance of Eternal Rivals?, red. S. Kirchberger, S. Sinjen, N. Wormer, Springer, 2022

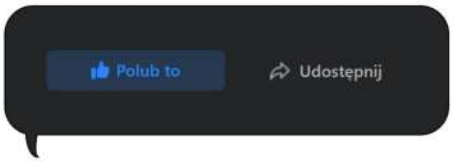
Citizens and the State in Authoritarian Regimes. Comparing China and Russia, red. K.J. Koesel, V.J. Bunce, J. Chen Weiss, Oxford University Press, 2020

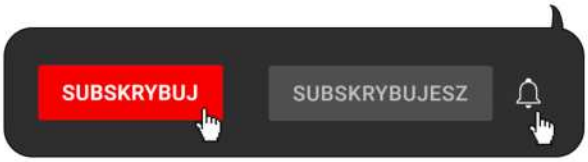
Axis of Authoritarians: Implications of China-Russia Cooperation, red. R.J. Ellings, R. Sutter, A. Stent, C.E. Ziegler, P. Mattis, J.B. Steinberg, National Bureau of Asin Research, 2018

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

Odcinek 1: Niedźwiedź i smok

Korzystając z materiałów, nie zapomnij o subskrypcji kanału „**Historia dzieje się!**" na Youtube:
https://www.youtube.com/channel/UCsFKYGMIBdRQ4BtIkXQ-GGA/featured
(obok przycisku „subskrybuj" naciśnij też dzwoneczek, by dostawać informacje o nowych odcinkach)

Prosimy – zalajkuj profil Facebookowy „**Historia dzieje się!**" i daj znać innym, jeśli program Ci się podobał (udostępnij):
https://www.facebook.com/Historiadziejesie

Materiały dydaktyczne opracował: dr Konrad Oświecimski
Opracowanie graficzne: Joanna Zawadzka

Publikacja sfinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa" nr projektu NdS/537149/2021/2022, kwota finansowania 873 080 zł (całkowita wartość projektu).

zespół kierujący projektu:
dr Paweł Nowakowski
dr Łukasz Burkiewicz
dr Konrad Oświecimski
mgr Tomasz Konturek

Fundacja Ignatianum